

Letní obloha 2024

1.7.2024 - | Astronomický ústav AV ČR

Letní slunovrat nastal 20. června ve 22:51 středoevropského letního času (tedy aktuálně používaného času).

Prázdninová obloha

Začalo tak astronomické léto a prožili jsme nejdelší den v roce - Slunce bylo v průběhu roku nejvýše nad obzorem a jeho dráha na obloze tak byla z celého roku nejdelší. Letní slunovrat obvykle nastává 20. či 21. června. Vzácně může být 22. června - naposledy se tak stalo v roce 1975 a příště to bude v roce 2203, nebo 19. června - na to si musíme počkat až do roku 2487. V měsících, které letnímu slunovratu předcházejí, se prodlužují dny a místo na obzoru, v němž ráno zahlédneme první paprsky vycházejícího Slunce, se čím dál tím víc posouvá na severovýchod. Právě v den letního slunovratu však nastane zlom, pohyb Slunce se obrátí, místo jeho východů se začne posunovat zpět směrem k jihovýchodu a dny se už zkracují. Je to takový paradox - v době, kdy odjíždíme na letní dovolenou, se vlastně dny už krátí a pokud jedeme na jih za sluncem, teplem a mořem, zažíváme dny ještě kratší než u nás. Čím víc k rovníku, tím bude den kratší. Ale od koupání se tím rozhodně nenechte odradit. A protože máme léto, na severní polokouli tak máme nejtepleji, přidáme ještě jednu zajímavost. Naše planeta **Země se 5. července 2024 v 7 hodin a 6 minut našeho času ocitá v největší vzdálenosti od Slunce**, a to 152,1 milionu kilometrů. Ano, četli jste správně - v největší. Naše planeta totiž kolem mateřské hvězdy neobíhá přesně po kruhové dráze, ale po mírně výstředné elipse. Na změny ročního období má ale vzdálenost Země od Slunce pramalý vliv, může za ně náklon zemské rotační osy. Ta místa zemského povrchu, kde panuje léto, jsou ke Slunci přikloněna, sluneční paprsky na ně dopadají více zprůma a také delší dobu než o půl roku později.

Na letní obloze najdeme tři nejjasnější hvězdy, které tvoří tzv. Letní orientační trojúhelník. Nejjasnější hvězda letní oblohy Vega nás zavede do souhvězdí Lyry, hvězda Deneb do souhvězdí Labutě a konečně Altair do souhvězdí Orla. V létě se nám také vysoko nad hlavou pne po obloze Mléčná dráha, rameno naší Galaxie. Uvidíme jí ale opravdu spíše na prázdninách, kdy se dostaneme do míst, kde je menší světelné znečištění.

A jak to bude v létě 2024?

Po většinu noci kromě večera bude nad naším obzorem Saturn a ráno vysoko nad východním obzorem jasný a tedy nápadný Jupiter. *Ráno* nad východním obzorem můžeme najít také planetu Mars. V polovině letních prázdnin ozdobí ranní oblohu trojice nápadných, bez dalekohledu snadno pozorovatelných planet: Saturn v souhvězdí Vodnáře, Mars a Jupiter v Býkovi, kde najdeme i hvězdokupy Plejády a Hyády. Kolem všech projde na obloze Měsíc. Ve středu 25. července 2024 se ocitne u Saturnu, 30. července 2024 u Marsu, následující ráno bude u Jupiteru. Určitě stojí za to si kvůli nim přivstat. Všechny tři planety pak budou ozdobou druhého pololetí roku.

Tak jako každý rok, mezi 17. červencem a 24. srpnem naše Země proletí proudem prachových částic, které na obloze způsobí meteorický roj Perseidy. Nejvíce jich bude létat v noci z 12. na 13. srpna - z počátku bude rušit Měsíc, před půlnocí ale zapadne, takže si stačí nalézt místo s co nejlepším výhledem, s minimem umělého světla, odkud pak můžete zahlédnout až několik desítek „padajících hvězd“ za hodinu. Perseidy jsou bezesporu nejslavnějším meteorickým rojem. Existují náznaky, že jsou pozorovány již po dvě tisíciletí. Věrohodné záznamy pocházejí z 18. a 19. století. V roce 1862 objevil Lewis Swift a Horace Tuttle nápadnou kometu, jejíž dráha se shodovala s dráhou tohoto meteorického roje. Bylo tedy zřejmé, že právě tato vlasatice je zdrojem Perseid. Pranostika říká:

Svatý Vavřinec ohnivých slz napláče. Odtud tedy lidový název pro Perseidy - „Slzy svatého Vavřince“. Italský mučedník, na kterého vzpomínáme 10. srpna, byl jedním z církevních hodnostářů, kteří strážili majetek v Římské říši. Jelikož ale všechno rozdal chudým, byl za trest popraven císařem Valeriánem docela nepříjemným způsobem - upekli ho na roštu nad žhavým uhlím. Od té doby prý v srpnu padají z nebe jeho třpytivé slzy.

A na závěr vás zveme na Jizerku

V rámci česko - polské Jizerské oblasti tmavé oblohy založené v roce 2009 jako první takové evropské oblasti, ale také první přeshraniční oblasti na světě vás zveme na Den a noc na Jizerce v sobotu 10. srpna, s programem pro celou rodinu a především s pozorováním dalekohledy, ve dne naší nejbližší hvězdy a po setmění noční oblohy a také už sem tam nějakých meteorů z roje Perseid. Vstup zdarma.

<https://www.asu.cas.cz/articles/2292/19/letni-obloha-2024>